

PRESINSZKY KÁROLY

„HA VALAKI EZT A PÁLYÁT NEM SZERETI, NE VÉGEZZE.”

INTERJÚ SÁNDOR ANNÁVAL, A FELVIDÉKI MAGYAR PEDAGÓGUS
DÍJ KITÜNTETETTJÉVEL

2021. október 8-án, Komáromban tartották meg a Szlovákiai Magyar Pedagógusok 26. Országos Találkozóját. Az eseményt az érdeklődők az online térben figyelhették. A pedagógusszövetség rangos elismeréseit az arra érdemes tanároknak szűk körben osztották ki. Az SZMPSZ Országos Elnöksége döntése alapján a rendezvény legrangosabb díját, a Felvidéki Magyar Pedagógus Díjat Sándor Anna nyelvész, a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének volt vezetője, nyugalmazott egyetemi docense kapta.

■ Kedves Tanárnő! Először is szívből gratulálok a Felvidéki Magyar Pedagógus Díjhoz! Mi volt az első gondolata, amikor értesült e rangos díj odaítéléséről? Mit jelent egy pedagógus életében

ez a kitüntetés? Mi Ön szerint a pedagógusi hivatás legnagyobb elismerése?

■ Az első kérdésre válaszolva először inkább az érzelmeimről szólnék: meglepődtem és nagyon megörültem. Jólesett, hogy a majdnem félévszázados pedagógusi tevékenységemet ilyen rangos díjjal ismerte el az a szakmai szervezet, melynek létrejötténél egyetemünk dísztermében én is aktívan jelen voltam.

Az érzéseimet követő első gondolat pedig az volt, hogy a szlovákiai magyar pedagógusközösséget képviselő szervezet és a jelölésemet közvetítő nyitrai magyar tanszék figyelemmel követte, sőt értékelte munkámat és munkánkat, hiszen e díjban nemcsak az én tevékenységem, hanem a velem együttműködő kollégák és tanítványok munkájának az elismerése is benne van.

A pedagógusi hivatás legnagyobb elismeréseként, nyilván sok más pályatársammal együtt, a tanítványok felől érkező belső visszajelzést tartottam a legfontosabbnak. Örültem a diákjaimtól eredő elismerésnek, de szakmai ismereteimbe a negatív visszajelzésekből levont tanulságokat is beépítettem.

■ Magyar nyelv, történelem és latin szakon szerzett tanári oklevelet. Volt gimnáziumi tanár, nevelő gyermekotthonban, valamint a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének oktatója és tanszékvezetője. Pályája melyik állomását tartja a legmeghatározóbbnak pedagógusi hivatása szempontjából?

■ Pedagógusi pályám meghatározó állomásának az időben is domináns nyitrai magyar tanszéken eltöltött

harminc évet tartom, de a hetvenes években még létező nyitrai magyar gimnáziumban és a koloni gyermekotthonban végzett pedagógiai munka is hozzájárult a szakmai fejlődésemhez. A gimnáziumban, mivel egyedüli magyar- és latintanár voltam, minden évfolyamban tanítottam, s e hatalmas ismeretanyag átadása a tanórákra való alapos és rendszeres felkészülést követelte meg tőlem. A gyermekotthonon pedig arra döbbsentett rá, hogy a kommunizmus éveiben „a rendszeről csak jót” elv alapján még a leendő pedagógusok előtt is mennyire elhallgatták a családok és a gyermekek, valamint a családokban dúló erőszak problémáit. Ez a téma sem a pedagógiával kapcsolatos előadásokban, sem az egyetemi jegyzetekben, sem a sajtóban nem jelenhetett meg, erről csak a gyermekotthonban értesültem. A gyermekotthonon tanított meg arra, hogy a pedagógiai munkában mindegyik iskolatípusban mennyire fontos a nevelés, mely türelmes szeretet és erkölcsi elvárások nélkül nem lehet eredményes.

■ **Ars poeticáját a díjátadóra készült kisfilmben a következőképpen fogalmazta meg: „Ha valaki ezt a pályát nem szereti, ne végezze. Ha nem közelít szeretettel a diákok felé, akkor ezt nagyon nehéz úgy végezni, hogy se a diák, se a saját lelke ne szenvedjen csorbát. Nem csak tanítani kell, hanem a gyermek lelkét is istápolni. Szeretettel többet el lehet érni, mintha fenyegetéssel próbálnánk a tudást átadni.”** Milyen további tanáccsal látna még el a pályára készülő pedagógusjelölteket?

■ Az említetteken kívül fontosnak tartom a következetességet, de nemcsak a tanítványokkal, hanem saját magunkkal szemben is. Nem tisztességes például, ha a tanár a diákoktól elvárja, hogy pontosan jelenjen meg az órán, ő viszont mindig késik. Vagy diákjaitól elvárja az udvarias és nem durva magatartást, ő maga viszont nem így tesz. Elengedhetetlen, hogy szavaink és tetteink összhangban legyenek, mert a jó példának nagyobb a nevelő ereje. Hiszen hogy latin szakomhoz hűen fejezzem ki magam: „*Verba movent, exempla trahunt*” (A szavak hatnak, a példák magukkal ragadnak).

Ezenkívül tanítványaik jövőbeni boldogulása érdekében – a régi, de korántsem idejét múlt „*Non scholae, sed vitae discimus*” (Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk) elvhez ragaszkodva – nagy fontosságúnak tartom a kritikus gondolkodás fejlesztését, hogy a felnövekvő nemzedék meg tudja különböztetni, mi igaz és mi hamis, mi a jó és mi a rossz, e képesség nélkül ugyanis a mai álhírektől hemzsegő világban könnyen félrevezethetővé válik.

■ **Nyelvészként és pedagógusként vallja, hogy „a nyelv az alapja az identitásnak. Ha ettől eltávolítjuk a diákokat, akkor nem érzik magukat otthon anyanyelvükben, és inkább megtanulnak szlovákul. Mindez az asszimilációt gyorsítja fel.”** A szlovákiai magyar nyelv és nyelvhasználat jövőjével kapcsolatban mit tart a szlovákiai magyar pedagógusok legfontosabb szerepének?

■ Tudatosítanunk kell, hogy a szlovákiai magyarok által beszélt nyelvváltozat számos jegyével eltér az anyaországi magyar nyelvtől. Ez az eltérés természetes következménye annak a ténynek, hogy kisebbségi helyzetben a mi nyelvünknek mások a működési feltételei, mint az anyaországban, emellett beszélőinek kétnyelvűsége és a nyelvjárások erőteljesebb jelenléte ugyancsak a nyelvi elkülönülést támogatja. Ettől azonban a mi nyelvünk se nem jobb, se nem rosszabb, mint a magyarországi, csak más.

De az oktatásban figyelmen kívül hagyni ezt az eltérő nyelvi környezetből adódó másságot, és egy az egyben átvenni az egynyelvűségi helyzetben alkalmazott magyarországi tankönyveket, ill. módszertani megoldásokat, nem lehet célravezető.

Az már sokkal célravezetőbb lehet, ha a tananyagban és a nyelvi szemléltetésben a szlovákiai magyarok nyelvhasználatából indulunk ki, s ezt nemcsak annál a tananyagnál tesszük, ahol a szlovákiai magyar nyelvhasználatról van szó, egy évben egyszer, hanem minél gyakrabban, hiszen nyelvhasználatunk mindegyik nyelvtani témakörhöz szolgáltat adatokat. Ugyancsak sürgető lenne a nyelvváltozatunkhoz fűződő eddigi eléggé negatív viszonyulás módosítása, vagy legalább enyhítése, mert a kétnyelvűségünkől fakadó kontaktus-

jelenségek és a nyelvjárási sajátságok megbélyegzése csökkenti a beszélők nyelvi otthonosságérzetét, ez pedig kommunikációs gátlásokat idézhet elő, vagy rosszabb esetben az asszimiláció útjára terelheti a nyelvhasználatáért leszólt beszélőt.

A pozitív viszonyulás kialakítása azonban nemcsak a magyartanárok feladata kell hogy legyen, hanem a többi szaktanáré is, hiszen a nyelvi megbélyegzés gyakran nem az anyanyelvi órákon történik.

■ **Tudománytörténeti jelentőségűek nyelvészi, nyelvjáráskutatói munkásságának eredményei: regionális nyelvatlasz, helyi tájszótár, egyetemi tankönyv. A szlovákiai magyar nyelvjárások jövőjét és további vizsgálatát tekintve a Tanárnő szerint mik az előtűnk álló legfontosabb feladatok?**

■ Sajnos a szlovákiai magyar nyelvjáráskutatás helyzetére is érvényes az a bibliai idézet, hogy „A munka sok, az arató kevés.” Vagyis feladat lenne bőven, csak kevesen vagyunk.

A dialektológia mindenkori feladata kissé leegyszerűsítve a nyelvjárási adatgyűjtés és feldolgozás. Ha e feladatokat a nyelvjárások jövője felől közelítem meg, akkor az asszimiláció által leginkább veszélyeztetett magyar dialektusok gyűjtése és feldolgozása lenne a legsürgetőbb teendő. Köztudottan ilyenek a magyar–szlovák nyelvhatár közelében fekvő, nyelvi perem- és szigethelyzetben, valamint a szlovák többségű városokhoz közeli falvakban beszélt nyelvjárások. Sajnálatunkra ezek száma sem alacsony.

Egy másik feladat a nyelvjárási régióink belső tagolódásának kérdésével kapcsolatos, mert a nagyobb nyelvjárássterületek, mint pl. a palóc vagy az északkeleti, kisebb nyelvjárás csoportjainak a meghatározása is eléggé bizonytalan. A kérdés pontosabb megválaszolását a regionális nyelvatlaszok segíthetnék, de anyagi eszközök és intézményes háttér híján ennek kivitelezése nehezen valósítható meg. Az adatgyűjtésnek ráadásul pillanatnyilag a járványhelyzet sem kedvez. Ezért a jelenlegi helyzetből kiindulva a meglévő adatok több szempontú feldolgozását tartom a leginkább megvalósíthatónak.

■ **Köszönöm az interjút!**